

- Føroyar eru eitt ríkt land mentunarliga. Her eru fólk, sum duga at skriva, syngja, kvøða, mála og mangt annað. Nú tørvar okkum ein mentunarpolitikk, sum tilvitad gongur út uppá at menna lívsdygdina hjá føroyingum.
Mynd: Jens Kr. Vang.

vilja keypa, men tá doyri myndlistin. Tíverri er tað ikki so, at tað eru tær bestu myndirnar, sum selja. Føroysk myndlistarfólk hava uppiborið at fáa betri umstøður.

- Vit hava eitt gott samstarv við Mentamálastýrið og vit fola, at vit sita somu megin borðið. Einku er vunnið við, at vit klandrast og at misunna øðrum, sum fáa. Vit fáa tað øll betri um eitt nú mentanin á bygd fær tað betri og til domis holi at sýna fram. Vit verða øll ríkari um Føroyar verða eitt land mentunarliga, og tað eru vit ikki í lotuni. Fólk í útjáraakjnum hava í dag ov fá mentunartilboð.

- Samstarva vit kunnu vit skapa karmar rundan um mentanina, ið ger, at fólk skilja, at fyri hvørja krónu, ið verður latin mentanini kemur í øllum førum tað tvífaldaða aftur. At vit fáa stuðul er nýtt, og yvirhovur tað, at mentanin verður tikin í álvara er nakað nýtt. Mentan hevur altíð verið eitt umráði, sum fólk halda gongur av sær sjálvum, men veruleikin er, at uttan pengar kann mentanin ikki mennast, sigur Astri Lúih. Føroysk Myndlistarfólk er limur í fleiri felagsskapum, eitt nú NKF ella Nordisk Kunst Forbund, ið arbeiðir við, at norðurlendsk myndlistarfólk gera framsýningar saman, og BIN, ið er fakfelag fyri norðurlendsk myndlistarfólk.

Listafólk eiga at fáa prýðisuppgávur
Í øðrum londum letur tað almenna ein ávísan prosentpart av samlaða kostnaðinum til prýðisuppgávur til listafólk, vanliga 1-2 %, tá ið bygt, umbyggt ella umvælt verður.
- Okkara ynski er, at tað almenna hugsar um listina og okkara listafólk, tá ið tað byggir ella umvælir. Tað lónar seg at brúka pengar til mentan og list, tí eg veit, at fólk verða meiri produktivt betri og vakrari holi og umstøðurnar eru. Hetta er als eingin útreiðsla sum aðrar, ið ikki siggjast aftur.

Føroysk myndlist og listafólk fáa góð ummæli uttanlands. Vit eru ikki aftan fyri í mun til onnur lond hóast vit eru færri í tali, heldur Astri Lúih.

- Seinastu tiggju árin eru fleiri ymisk listafólk komin og vit siggja fleiri teknikkir enn fyrr. Vit siggja oftari tekstlist, leirlist, fleiri grafíkarar eru komin og fleiri blanda fleiri teknikkir saman. Yvirhovur er tað meiri blandað nú og tað siggja vit eisini uttanlands. Tey yngri listafólkini hava ein óðrvisi máta at útrykja seg uppá enn tey

eldri, fyrr var illa. Men hóast Ingólf av Reyni er ein tann elsti listamaðurin í Føroyum fylgir hann væl við tíðini. Hann er partur av síni samtið í listini.

Hvørt ættarlið hevur sítt forum

Astri Lúih var ein teirra, ið var við til at geva mentunartíðarritið Brá út. Ritíð kom út eina til tvær ferðir um árið í 10 ár.

- Vit vóru eitt ættarlið av fólk, sum vóru intellektuell og sum hildu tað vera umráðandi at hava eitt tíðarrit, har vit kundu tosa breitt um mentan. Vit búðu í ymiskum londum, men vit komu kortini ofta saman og vit høvdu eitt umhvørvi, ið brendi fyri at hava intellektuell orðaskifti og at geva ritíð út sum eitt forum fyri eitt mentunarkjak.

- Hvørt ættarlið hevur sítt egna forum. Brá var okkara forum og 10 ár er leingi at halda saman um eitt tíðarrit. Vit royndu at fáa yngri fólk at taka við, men tað var tørfert yvirtaka nakað, sum onnur høvdu skapt og givið ein stíl. Ættarliðið, sum er virkið í mentunarlívinum nú, eigur at skapa sítt egna forum, har tey diskutera, intellektuelliser og kritisera. Tað føroyska demokratið hevur brúk fyri einum forumi og at tey yngri fólkini koma við sínum. Ung fólk balla ikki so væl orðini inn sum eldri. Tey raðast ikki fyri at verða hvassorðað. Tað gjørdi vit heldur ikki fyrstu árin, men so blivu vit eisini eldri og so liðandi sóu vit ikki so svart/hvitt uppá tingini.

- Tað er strævið at geva eitt slíkt tíðarrit út so leingi. Hvørki tey, sum skrifuðu ella vit sum góvu út, fingi eitt oyra afturfyri. Tað gongur eina tíð, men tú okkar ikki at halda fram. Onnur Norðurlond lata ískoyti til mentunarlívið. Hvøði so verið í Føroyum høvdu vit fingið eitt betri tíðarrit, betri mentan og betri demokrati.

Teir vísa ein vilja

Fyri 16 árum síðani skrivaði Astri Lúih saman við manninum Eyðuni Andreassen eina grein í Brá við yvirskriftini „Tørvar okkum ein mentunarpolitikk“. Greinin var hvassorðað og greinskrivarnir legdu føroysku politikarnar undir hvørki at hava áhuga ella fatan fyri mentanini. Í dag heldur Astri Lúih, at broyting er komin í.

- Tað hevur tikið alt ov langa tíð til at fáa eyguni hjá fólk upp fyri, at mentan kostar. Vit vita um ríthøvundar, sum sita við stórum

lánun, tí teir hava givið eina bók út, og at listafólk arbeiða í koldum atelierum, tí tey ikki hava ráð til nakað. Vit eru við at koma burtur frá tí teirri fatanini, at jú verri listafólk hava tað, jú meiri skapa tey. Dygdin verður ikki betri av, jú minni pengar eru.

- Fatanin hjá føroyskum politikarum fyri mentanini er við at broytast. Teir vísa ein vilja til at fáa ein orðaðan mentunarpolitikk og vit biða spent eftir virkisætlanini, ið kemur í summar, har umsitingin og politikararnir viðgera mentanina sum eina heild. Tað tekur tíð at fáa eina vend í innan eitt óki sum mentanina og tað verður ikki eftir einum ári, at vit fáa nógvar pengar á fíggjarlógini til mentan. Vit noyðast alla tíðina at upplýsa, tosa saman og sannføra tey fólkini, ið ikki trúgva uppá, at fíggjarpolitikkurin er vegurin, meðan málið er lívsdygdin. Og tað er har mentanin kemur inn. Vit siggja, at tey londini og okini, sum leggja stóran dent og orku á mentan, blomstra og at fólk flyta hagar.

Astri Lúih heldur, at tað er týðningarmikið, at tey, sum fyrrreika ein framtíðar føroyskan mentapolitikk hoyra allar partar innan mentunarlívið. Endamálið við einum føroyskum mentapolitikki skal vera, at vit øll skulu fáa eina betri lívsdygd.

- Tað er umráðandi, at tað ikki bert verður lurtað eftir teimum, ið við albugum tosa sína sök. Myndlistarfólk eitt nú mugu minnst til, at tað ikki bara er myndlistin, ið hevur týðning. Øll føroyska mentanin eigur at verða umboðað. Samstarva øll innan mentunarlívið rokni eg við, at pengarnir til mentanina verða fleiri.

- Gamla tradisjónella mentanin, eitt nú dansifeløgini, má ikki gloymast. Í dag verður hon brúkt retoriskt og sum eitt flagg, ið

vit kunnu veitra við á Ólavssøku. Vit siggja til domis, at tann tradisjónella mentanin er ikki við í LISA, ið er felagsskapur fyri skapandi fólk í Føroyum. Har er kór, sjónleikur, arkitektar, myndlistarfólk, men eingin, ið umboðar føroyska dansin. Á fíggjarlógini fáa tólv menn heiðursgávu, men teirra millum er eingin kvæðaskipari. Teir eru so stór listafólk, men teir verða bara brúktir á veitslum og til at veitra við á Ólavssøku.

- Vit hava eitt musikalskt móðurmál í Føroyum, sum er útteytt. Í sjeitárunum ferðaðist eg runt og tók føroyskan dans upp. Tá vóru skiparar, sum dugdu at broyta kvæðalógini, og dansfólkini kendu frábrigðini. Ein skipari sum Martin Tórgarð broytir eitt kvæðalag frá byrjan til enda og heita er eitt mál, sum tú mást læra teg. At eitt kvæði verður kvæðið við sama lagi frá byrjan til enda er heilt fremmant fyri føroyska dansin.

- Føroyingar vilja brúka føroyska dansin sum eitt tjóðskaparligt sýmbol, men vit hava ikki skilt, at tað eisini er eitt móðurmál, sum vit longu hava kvett sambandið við. Føroyingar hava bara havt áhuga fyri at varðveita orðini í kvæðunum, men tey eru bert triðingurin av føroyska dansinum. Føroyskur dansur er dansur, tónleikur og orð.

- Vit eiga eisini ein sera vakran sálmasang í Føroyum, eina flotta religiøsa musikalska tradisjón sum næstan onga aðra staðni, men ung fólk í Føroyum hava bert hug at syngja gospel. Eg skilji ikki, hví hesi ung fólkini bara hava hug at taka tað til sín, sum er útlendskt. Gospel verður ongantíð eins og ein lutherskur sálmatóni føroyskur, sigur Astri Lúih at enda í viðtali.

Íkast til orðaskiftið um mentapolitikk

Hetta er triðja samrøðan í eini greinarøð um ein føroyskan mentapolitikk, ið landstýrið í samgonguskjalinum hevur sett út í kortið skal orðast við stóði í mentunarlítinum frá 1996, Avmarkaður marknaður. Vit fara í samrøðum og greinum at geva eitt íkast til orðaskiftið um ein framtíðar mentapolitikk. Komandi leygardag verður samrøða við Guðrød Poulsen, keramikara